

نگاهی به چند نمونه موفق ادبیات ضد تبعیض نژادی

این جنگ هنوز تمام نشده...

نرگس موحدی

قفسه کتاب

مورد خشونت واقع می‌شوند.

همین اول بحث بگویم هرچند موضوع صحبت ادبیات سیاهان است ولی زل زده‌ام توی صورت شمای مخاطب و دارم با شخص خودتان حرف می‌زنم! با اربابی در ایالت مرلیند آمریکا که هرروز برده‌هایش را کتک می‌زند نیستیم! با شمایی هستیم که دو قرن بعد از قانون لغو برده‌داری، همچنان درگیر تبعیض نژادی هستید؛ هم عامل آن هم شاید قربانی آن. خیلی هم دست خودتان نیست. به کسی که سر و وضعش کمی مرتب‌تر باشد ناخودآگاه احترام بیشتری می‌گذارید. وقتی پولدار می‌بینید در مقابلش احساس تواضع پیدا می‌کنید. کسی از آمریکا یا اروپا آمده باشد در چشم‌تان عزیز و خاص می‌شود اما اگر از کشور هم‌دین و هم‌زبان و همسایه‌ای باشد که تاریخ مشترک دارید و در گذشته نه‌چندان دور هموطن هم بوده‌اید، نگاهتان تحقیرآمیز می‌شود و بعد هم برای احترام و تحقیرتان توجیه می‌سازید؛ البته این فقط شما نیستید که چنین هستید و همچنان در سراسر جهان، آدم‌ها براساس نژادشان و موقعیتی که بدون اختیار در آن متولد شده‌اند مورد قضاوت و بعضا

ادای دین ادبیات

در آمریکا هم حداقل تا همین دو قرن پیش بسیاری از مردم سفید(!) با خیال داشتند. حتی کلیسای سفیدها (که از کلیسای سیاهان جدا بوده) هم ترویج مذهبی هم این باور قطعی را داشته‌اند که نژاد سیاه در خلقت با آنان متفاوت به قول اتیکوس کتاب «کشتن مرغ مینا»، وجدان تنها چیزی است که نمی‌تواند می‌گذرد و بخشی از بار بزرگ جدال میان منفعت و وجدان را بر دوش می‌کشد. در نگاه اول ادبیات سیاهان چیزی نیست جز روایت رنج‌کشیدن‌های چندین روایتی از مقاومت و مبارزه هم شکل گرفته است؛ روایت برده‌هایی با قوت سفیدپوست‌هایی که در این نبرد کنار برادران سیاه‌شان قرار می‌گیرند و روبه‌بخش بزرگ و ارزشمندی از ادبیات سیاهان هم نقد تفکری است که برده‌داری ادبیات سیاهان به عبارتی گسترده‌تر؛ ادبیات علیه تبعیض نژادی به مرور فراگیر تلویزیونی ساخته شد که برنده جایزه گلدن گلوب و جایزه امی شده است. عمومی از محبوب‌ترین فیلم‌های تمام عمر تماشاگران سینما شناخته شد کتاب زندگینامه شخصیت اصلی داستان است که سال ۱۸۵۳ منتشر شده است. سینماست که موفق به دریافت جایزه اسکار بهترین فیلم شده است. در چند مورد توجه قرار گرفته، کتاب‌های دیگری در این زمینه منتشر شده که یکی از پرچم براساس این کتاب ساخته شد نیز بیش از ۳۴ میلیون دلار در بازار جهانی

«ریشه‌ها»ی عمیق یک سیاه‌پوست

شاید ریشه‌های الکس هیلی، مشهورترین کتاب ادبیات سیاهان باشد. این کتاب رمانی نیمه‌مستند است که درباره اجداد خود هیلی است. ماجرایش از تولد جد هفتم نویسنده کتاب در دهکده‌ای مسلمان در قاره آفریقا شروع می‌شود؛ زندگی آرام او کنار خانواده‌اش ادامه می‌یابد تا این که بازرگانان برده او را می‌ربایند و به آمریکا می‌برند. زندگی «کوتنا کینته» در قالب یک برده شروع می‌شود و او با مشقت‌های زیادی روبه‌رو می‌شود. ابتدا حتی زبان انگلیسی بلد نیست و با توجه به پیشینه خود که انسانی آزاد بوده به برده‌های دیگر به چشم تحقیر نگاه می‌کند که تن به اسارت سفیدپوستان داده‌اند اما با یادگیری زبان انگلیسی و ارتباط برقرار کردن با دیگر برده‌ها متوجه می‌شود آنها برده زاده‌شده و هرگز طعم آزادی را نچشیده‌اند. قهرمان داستان دغدغه هویت دارد و می‌کوشد برده‌های دیگر را با ریشه‌های هویتی خود آشنا کند.

داستان نیاکان هیلی ادامه می‌یابد تا به خود نویسنده می‌رسد.

الکس هیلی در یادداشتی در ابتدای کتابش نوشته است: «نقشه‌ای در کار نبود که پژوهش‌های مربوط به ریشه‌ها و نوشتن این سرگذشت ۱۲ سال طول بکشد. انتشار این کتاب در ۲۰۰ سالگی استقلال ایالات متحده آمریکا کاملاً تصادفی است. این است که ریشه‌ها را به‌عنوان هدیه روز تولد به کشورم که بخش عمده ریشه‌ها در آن روی داده است، تقدیم می‌کنم.»

این کتاب حجم نسبتاً زیادی دارد اما با داستان پرکششی روبه‌روست و مخاطب زیادی در جهان پیدا کرده و به بیش از ۳۷ زبان زنده دنیا ترجمه شده است. در ابتدای انتشارش تا هفته‌ها جزو پرفروش‌ترین کتاب‌های فهرست نیویورک تایمز بود.

این کتاب، واکنش‌های بسیاری را برانگیخته است. پس از انتشار کتاب به نویسنده آن انتقادات و هتک حرمت‌های زیادی شد و همچنین اتهام جعل را متوجه او کردند. وضعیتی که او را سخت آزرده‌خاطر کرد و او اینها را حاشیه‌سازیهایی برای شنیده نشدن حرف کتاب قلمداد کرد. هیلی در بخشی از یک نامه نوشته است: «توسط روزنامه‌ها، ساندی تایمز لندن و نیویورک تایمز، تخریب شدم. در مستند بی‌بی‌سی مورد تمسخر قرار گرفتم. توسط رئیس هیأت مدیره پولیتزر و راسل بیکر مورد استهزا قرار گرفتم. دو بار به دادگاه خوانده شدم و برای دفاع از آبروی خود، میلیون‌ها دلار هزینه کردم...»

در سال ۱۳۹۲، رهبر انقلاب آن را کتاب مغتنمی برای نشان دادن گوشه‌ای از فجایع تاریخ آمریکا معرفی کردند: «غارت منابع حیاتی ملت‌ها برایشان آسان است. ربودن و اسیر کردن سیاهان، یکی از ماجراهای گریه‌آور تاریخ [است] که نظام سلطه آمریکا و امثال آن دوست ندارند این داستان احیا شود، [که یک نمونه‌اش] همین مساله غلام و کنیز گرفتن مردم آفریقا است؛ کشتی‌ها را از اقیانوس اطلس می‌آوردند، در سواحل کشورهای غرب آفریقا مثل گامبیا و امثال اینها نگه می‌داشتند، بعد می‌رفتند با تفنگ و سلاح‌هایی که دست مردم آن روز از این سلاح‌ها خالی بود، صدها و هزارها پیر و جوان و مرد و زن را می‌گرفتند و با شرایط بسیار سختی با این کشتی‌ها برای بردگی به آمریکا می‌بردند. انسان آزاد را که در خانه و در شهر خودش زندگی می‌کرد، به اسارت می‌گرفتند؛ الان سیاهانی که در آمریکا هستند از نسل آنهاست. چند قرن آمریکایی‌ها این فشار عجیب را آوردند که [در این زمینه] کتاب‌ها نوشته‌اند که این کتاب ریشه‌ها، کتاب مغتنمی است برای نشان دادن گوشه‌ای از این فجایع. انسان امروز چطور می‌تواند اینها را فراموش کند؟ با همه این حرف‌ها هنوز هم در آمریکا بین سیاه و سفید تبعیض هست.»

این کتاب به نویسندگی الکس هیلی و ترجمه علیرضا فرهنگد توسط انتشارات امیرکبیر در ۷۷۶ صفحه به چاپ رسیده و باقیمت ۹۹ هزار تومان قابل خریداری است.

